

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.02.2006, sp. zn. 8 Tdo 185/2006, ECLI:CZ:NS:2006:8.TDO.185.2006.1

Číslo: 3/2007

Právní věta: I. Soud pro mládež může upustit od uložení opatření podle § 93 odst. 7 zák. č. 218/2003 Sb. jen za podmínky, má-li shromážděny dostatečné podklady svědčící o tom, za jakých podmínek a s jakým účinkem na dítě byl čin dítěte mladšího patnácti let státním zástupcem nebo před soudem projednán, a z opatřených podkladů lze učinit spolehlivý závěr, že tímto projednáním bylo dosaženo účelu zákona i bez uložení opatření. II. Není vyloučeno, aby byl uložen dohled probačního úředníka podle § 93 odst. 1 písm. a) zák. č. 218/2003 Sb. za situace, kdy již byl nad dítětem mladším patnácti let stanoven dohled podle § 43 odst. 1 písm. b) zák. o rodině, neboť každé z těchto opatření sleduje jiný cíl a jsou odlišně upraveny i podmínky, za nichž jsou oba typy dohledu vykonávány. Ze smyslu těchto opatření, která nejsou totožná, vyplývá, že mohou být vykonávána i vedle sebe.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.02.2006

Spisová značka: 8 Tdo 185/2006

Číslo rozhodnutí: 3

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Opatření podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, Řízení ve věcech dětí mladších patnácti let

Předpisy: § 43 odst. 1 písm. b) předpisu č. 94/1963Sb.

§ 93 odst. 1a z. s. m.

§ 93 odst. 7 z. s. m.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud v právní věci nezl. M. D. k dovolání Okresního státního zastupitelství v Prostějově zrušil usnesení Krajského soudu v Brně, soudu pro mládež, ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. 4 Rodo 6/2005, a usnesení Okresního soudu v Prostějově, soudu pro mládež, ze dne 12. 11. 2004, sp. zn. Rod 10/2004, a Okresnímu soudu v Prostějově, soudu pro mládež, věc vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Okresní státní zastupitelství v Prostějově podalo dne 19. 4. 2004 Okresnímu soudu v Prostějově, soudu pro mládež, v právní věci dítěte mladšího patnácti let (dále též jen „dítě“) M. D., návrh na uložení opatření podle § 90 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech

mládeže), ve znění pozdější změn (dále jen zák. č. 218/2003 Sb.), a to ochranné výchovy. Tento návrh odůvodnilo tím, že policejní orgán Policie ČR, Okresního ředitelství, Obvodní oddělení v N. usnesením ze dne 1. 4. 2004 podle § 159a odst. 2 tr. ř. s přihlédnutím k § 11 odst. 1 písm. d) tr. ř. odložil trestní věc M. D., pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák, neboť trestní stíhání je nepřípustné z důvodu nedostatku věku nezletilého s přihlédnutím k § 11 odst. 1 písm. d) tr. ř. Předmětného činu se měl dopustit tím, že dne 7. 3. 2004 v časných ranních hodinách v N., společně s dalším pachatelem postupně vypáčili dveře od zaparkovaného osobního automobilu Škoda 105, majitele J. D., vnikli do kabiny se záměrem odcizit odtud autorádio, avšak dříve, než tak stačili učinit, byli vyrušeni majitelem a z místa činu utekli, přičemž škoda, kterou způsobili poškozením levých bočních dveří automobilu, činí 500 Kč, vypáčili pravé přední dveře osobního automobilu Škoda 120, majitele M. O., vnikli do kabiny, odkud odcizili 3 kusy audiokazet s hudebními nahrávkami; poškozením dveří vznikla škoda 2000 Kč .

Okresní soud v Prostějově, soud pro mládež, o tomto návrhu okresního státního zastupitelství rozhodl usnesením ze dne 12. 11. 2004, sp. zn. Rod 10/2004, tak, že upustil od uložení opatření nad nezletilým M. D. a že Česká republika zastoupená Okresním soudem v Prostějově je povinna zaplatit odměnu - náhradu hotových výdajů a náhradu za promeškaný čas za poskytnuté právní služby opatrovníkovi dítěte JUDr. L. S. ve výši 5950 Kč, a to do 3 dnů ode dne, kdy toto rozhodnutí nabude právní moci, a rovněž, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Citované rozhodnutí napadlo Okresní státní zastupitelství v Prostějově odvoláním, z jehož podnětu Krajský soud v Brně, soud pro mládež, usnesením ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. 4 Rodo 6/2005, rozhodl tak, že potvrdil usnesení soudu prvního stupně (I.) a rozhodl o nákladech řízení (II. a III.). V odůvodnění tohoto rozhodnutí odvolací soud rozvedl, že shledal správným rozhodnutí soudu prvního stupně, neboť není pochyb o tom, že M. D. se dopustil činu jinak trestného, a to v omezeném rozsahu, jak bylo zjištěno provedeným dokazováním. Odkázal na zprávu Městského úřadu v P., odbor sociálních věcí a sociální prevence, z níž vyplynulo, že nezletilý vyrůstá v úplné rodině spolu s pěti nezletilými sourozenci, péče rodičů je sledována od roku 1998, v roce 1999 byl Okresním soudem v Prostějově stanoven nad výchovou všech dětí dohled. M. D. se již v minulosti dopustil kriminálního deliktu, byl s ním proveden výchovný pohovor zaměřený na prevenci dalšího protiprávního jednání. Odvolací soud dále konstatoval obecné zásady pro ukládání ochranné výchovy, při zdůraznění, že k ní lze přistoupit jen tehdy, jestliže to je pro nápravu dítěte nezbytně nutné, když méně intenzivní prostředky výchovy již nemají naději na úspěch, a vyjádřil závěr, že podmínky pro uložení ochranné výchovy dítěti M. D. splněny nebyly. Poukázal na to, že bude nutné zvážit, zda není na místě uložení ústavní výchovy, kterou soud pro mládež však sám nařídít nemůže. Návrhu státního zástupce, který u veřejného zasedání alternativně požadoval uložení dohledu probačního úředníka, odvolací soud nepřisvědčil s odkazem na to, že Okresním soudem v Prostějově byl stanoven nad výchovou všech dětí v rodině D., tedy i nad M. D., dohled.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podalo Okresní státní zastupitelství v Prostějově včas dovolání zaměřené proti výroku, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně s odkazem na dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá v nesprávném právním posouzení věci. Vytkl odvolacímu soudu především to, že nenapravit nedostatky soudu prvního stupně ohledně zjištění skutkového stavu věci, když nebylo provedeno dokazování v rozsahu potřebném pro zjištění, zda se M. D. dopustil činu jinak trestného tak, jak je popsán v návrhu státního zastupitelství, a nebylo též provedeno dokazování k tomu, zda a v jakém rozsahu je narušena jeho výchova a jaké opatření by jako adekvátní přicházelo v úvahu. Jestliže nebylo ve věci možné jako důkazu využít výsledku spolupachatele M. P., který výpověď odmítl, měl být připojen příslušný trestní spis o pravomocném odsouzení tohoto spolupachatele. Za nedostatek považoval, že nebyla přečtena zpráva z policejního spisu o činu jmenovaného, jeho doznání vyplývající z vyjádření opatrovníka a pokud byl zamítnut návrh státního zástupce při jednání před soudem prvního stupně

na provedení pedagogicko-psychologického vyšetření M. D. Bez těchto důkazů považuje výrok o tom, že se M. D. nedopustil též společného pokusu o vloupání do vozidla Škoda 105, za předčasný, stejně tak i závěr o tom, že s ohledem na dosavadní bezúhonnost dítěte lze upustit od uložení navrhovaného opatření, když navíc výrok o upuštění od uložení opatření nad M. D. shledal též nepřezkoumatelným. Zdůraznil, že zákon neváže upuštění od uložení opatření ani na stupeň nebezpečnosti činu pro společnost, ani na žádné jiné kritérium, a je proto nerozhodné, zda jmenovaný stál před soudem pro mládež poprvé a jaká byla závažnost spáchaného skutku. Je též irelevantní, zda výběr opatření daných zákonem považuje za nedostatečný nebo z praktických důvodů za nefunkční. Soud pro mládež se však dostatečně nezabýval tím, zda k dosažení účelu zákona postačilo projednání věci, neboť tuto skutečnost pouze konstatoval, aniž by v potřebné míře zvážil, že se M. D. bez omluvy nedostavil ke dvěma nařízeným jednáním okresního soudu a samotné jednání u soudu zapíral.

V závěru dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud na základě podaného dovolání napadená rozhodnutí soudů prvního a druhého stupně podle § 243b odst. 3 o. s. ř. zrušil a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř., § 96 zákona č. 218/2003 Sb.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 3 o. s. ř.), se dále zabýval tím, zda v posuzovaném případě je dovolání přípustné.

Nejprve je nutné pro úplnost poznamenat, že ve věcech dětí mladších patnácti let v řízení o dovolání postupuje soud pro mládež podle předpisů upravujících občanské soudní řízení (§ 96 zák. č. 218/2003 Sb.). Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.], jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř.], a jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.].

Dovolatel v dané věci napadl dovoláním usnesení odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé potvrzeno. Významné přitom je, že právní postavení státního zastupitelství ve vztahu k dítěti mladšímu patnácti let a skutku, jehož se mělo dopustit, bylo oběma soudy vymezeno (z materiálního hlediska) shodně. Protože nepřichází v úvahu aplikace ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. (ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by odvolací soud zrušil), mohla by být přípustnost dovolání založena jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.; což je tehdy, dospěje-li dovolací soud k závěru, že napadený rozsudek má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Nejvyšší soud tyto skutečnosti řešil jako předběžnou otázku a dospěl k závěru, že v projednávané právní věci dítěte M. D. může být dovolání státního zástupce považováno za rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam, neboť uvedený předpoklad je splněn v rozhodnutí odvolacího soudu

především z důvodu námitek dopadajících na nesprávný postup při aplikaci ustanovení § 93 odst. 7 zák. č. 218/2003 Sb., který je v účinnosti od 1. 1. 2004, a daná problematika doposud judikaturou Nejvyššího soudu řešena nebyla. Rozhodnutí je též významné s ohledem na právní závěr, že nelze uložit opatření, a to dohled probačního úředníka, pokud byl stanoven nad výchovou všech dětí v rodině D., tedy i nad M. D. dohled. Takto vyslovené právní otázky mají zásadní význam nejen pro rozhodnutí konkrétní věci (v jednotlivém případě), ale z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu).

Dále se Nejvyšší soud zabýval tím, zda dovolání státního zástupce bylo podáno v souladu s označeným dovolacím důvodem podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., podle něhož lze dovolání podat tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a shledal, že tato podmínka je podle obsahu podaného dovolání splněna v té části, kde dovolatel vznesl výhrady proti rozhodnutí o upuštění od uložení opatření, s odkazem na nedostatky v naplnění podmínek podle § 93 odst. 7 zák. č. 218/2003 Sb.

Pokud jde o námitky, které byly vzneseny ohledně neúplnosti provedeného dokazování, z něhož soud prvního stupně dovodil svůj závěr o neprokázání okolností, za nichž měl být M. D. spáchán dílčí útok činu jinak trestného, nelze tuto část považovat za podanou v souladu s označeným dovolacím důvodem, neboť v této části dovolání se nejedná o právní vady, ale jsou vytýkány nedostatky skutkové povahy. Za nesprávné právní posouzení věci ve smyslu ustanovení § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř. nelze považovat hodnotící závěr soudu o učiněných skutkových zjištěních, byť právě ten je rozhodující pro aplikaci konkrétního hmotně právního ustanovení (srov. rozhodnutí č. 19 Bulletinu Vrchního soudu v Praze, sešit 2/94). Z tohoto důvodu dovolací soud tuto část dovolání státní zástupkyně nepřezkoumával.

Z hlediska relevantně podané části dovolání a tam namítané právní vady je nutné nejprve poukázat na ustanovení § 93 odst. 7 zák. č. 218/2003 Sb., podle něhož může soud pro mládež upustit od uložení opatření, postačuje-li k dosažení účelu tohoto zákona projednání činu dítěte mladšího patnácti let státním zástupcem nebo před soudem pro mládež. Z tohoto ustanovení plyne, že upravuje možnost ukončit řízení upuštěním od uložení opatření za situace, kdy účelu zákona bylo dosaženo již projednáním činu státním zástupcem nebo soudem pro mládež.

Účel zákona je vyjádřen v ustanovení § 1 odst. 2 zák. č. 218/2003 Sb. tak, že projednáním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.

Z dikce tohoto ustanovení plyne, že zákon jím především klade důraz na význam vlastního projednání činu (činu jinak trestného, jestliže se ho dopustilo dítě mladší patnácti let), s tím, že musí být celé řízení vedeno tak, aby přispělo k předcházení a zamezování protiprávního páčání činů jinak trestných. Zdůrazňuje proto především výchovnou složku tohoto řízení, které musí být vedeno se zvláštní pečlivostí tak, aby byly dokázány příčiny vzniku činu jinak trestného a skutečnosti významné pro posouzení osobních, rodinných a jiných poměrů dítěte.

Prostředkem k dosažení tohoto cíle vedle velmi citlivého a individuálně zaměřeného přístupu ze strany soudu na objasnění všech rozhodných a z hlediska stanoveného účelu zákona č. 218/2003 Sb. nezbytných okolností, je vyžádání a zajištění dalších důkazů, jimiž mohou být všechny uvedené rozhodné otázky posouzeny. Jedině podrobným prozkoumáním poměrů dítěte a jeho rodiny, jeho chování ve škole, v domácím prostředí či na veřejnosti a pečlivým zmapováním jeho dosavadního

života lze posoudit, jak dalece je rozumově rozvinuto, na jakém stupni je jeho mravní vývoj, jakou má povahu, v jakém prostředí vyrůstá, jak se na jeho celkovém rozvoji podílí působení rodiny a jeho příslušníků, eventuálně dalších činitelů, kteří se na jeho výchově podílejí. Je tedy nezbytné zajistit co nejdříve poznatky o tom, jak se dítě vyvíjelo do doby spáchání činu jinak trestného, a tyto posoudit v souladu s okolnostmi, za nichž byl čin jinak trestný spáchán, včetně toho, jakou měrou se na něm dítě podílelo. Všechna takto zjištěná a ověřená fakta mohou teprve ve svém souhrnu tvořit dostatečný a spolehlivý podklad pro rozhodnutí o tom, jaké opatření či jaký prostředek by vymezený účel zákona splnil.

Odvolací soud rozhodující o odvolání státního zástupce, které bylo ve svých argumentech obdobné těm, jež uvedl v dovolání, konstatoval z obsahu zprávy Městského úřadu v P., odbor sociálních věcí a sociální prevence, zajištěné policejními orgány v rámci přípravného policejního řízení, že M. D. vyrůstá v úplné rodině spolu s pěti nezletilými sourozenci, přičemž péče rodičů je sledována od roku 1998, v roce 1999 byl Okresním soudem v Prostějově stanoven nad výchovou všech dětí dohled. M. D. se již v minulosti dopustil kriminálního deliktu, byl s ním proveden výchovný pohovor zaměřený na prevenci dalšího protiprávního jednání. I přes takto učiněná zjištění, aniž by se jimi podrobněji zabýval, učinil odvolací soud závěr o nevhodnosti uložení ochranné výchovy M. D. s ohledem na to, že jde o velice závažný zásah do osobní svobody dítěte se zdůrazněním jeho vhodnosti pouze v nezbytných případech, když intenzivní prostředky výchovy již nemají naději na úspěch, a to tehdy, nepostačuje-li uložení ústavní výchovy podle zákona o rodině. Zmínil vhodnost uložení této ústavní výchovy, kterou však může nařídit obecný soud péče o nezletilé. Alternativnímu návrhu státního zástupce na uložení dohledu probačního úředníka odvolací soud nevyhověl s ohledem na zjištění, že Okresním soudem v Prostějově byl stanoven nad výchovou všech dětí v rodině D. dohled.

Nejvyšší soud na základě těchto zjištění považuje za nutné konstatovat, že jak soud prvního stupně, tak i odvolací soud rozhodnutí o upuštění od uložení opatření učinily bez splnění podmínek § 93 odst. 7 zák. č. 218/2003 Sb., neboť si neopatřily všechny potřebné podklady významné pro přesvědčivý závěr o tom, že projednáním činu před soudem bylo dosaženo účelu zákona č. 218/2003 Sb.

S ohledem na obsah napadeného rozhodnutí i řízení, které jeho vydání předcházelo, Nejvyšší soud zjistil, že odvolací soud v rámci svého rozhodnutí nerespektoval vyjádřené zásady a nepostupoval v souladu s ustanovením § 93 odst. 1 zák. č. 218/2003 Sb., podle něhož zpravidla na základě výsledků předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření soud pro mládež rozhodne o uložení některého opatření, jimiž jsou: a) dohled probačního úředníka, b) zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče; c) ochranná výchova, ani ve smyslu § 93 odst. 7 cit. zák. č. 218/2003 Sb., podle něhož upustil od uložení opatření.

Odvolací soud při vydání svého rozhodnutí především pochybil v tom, že rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil i přesto, že nebyly opatřeny všechny dostupné podklady, na jejichž základě by byly zjištěny poměry dítěte, rodiny a prostředí, z něhož pochází, jakož i jeho chování, mravní a rozumový rozvoj. Pokud všechny tyto skutečnosti, ale i další okolnosti, jak jsou shora popsány, nebyly objasněny, nelze rozhodnutí o uložení či neuložení opatření považovat za správné, protože nelze doložit, zda splňuje účel tohoto zákona, jak je v ustanovení § 1 odst. 2 zák. č. 218/2003 Sb. vymezen.

Vážné a důvodné pochybnosti o správnosti napadeného rozhodnutí vyplývají též z dalších okolností, které se podávají z obsahu spisu, na něž ve svém dovolání opodstatněně poukázal i dovolatel. Jak již bylo výše rozvedeno, podmínka vyjádřená v ustanovení § 93 odst. 7 zák. č. 218/2003 Sb. předpokládá, že k dosažení účelu zákona postačí projednání činu nezletilého státním zástupcem nebo před soudem. Tato podmínka je tudíž splněna tehdy, pokud samotné projednání věci bylo natolik účinné a důrazné, že na dítě působilo silným vlivem, že další opatření, jichž by bylo možné použít, již není třeba, neboť samotné řízení, jehož bylo dítě účastno, splňuje výchovný efekt, který by jinak bylo možné očekávat od uložení a výkonu některého z možných opatření. Tato zásada svědčí o nutnosti

přesvědčivého a důrazného účinku, jaký má na dítě skutečnost, že jeho případ byl projednán státním zástupcem, v daném případě však především, že byl postaven před soud, před kterým okolnosti jeho činu byly rozebrány a bylo též poukázáno na rozhodné momenty v jeho životě související s důvody, proč došlo ke spáchání činu jinak trestného, které jsou pro dítě takovým ponaučením a dostatečnou reflexí, že již není nutné jiné působení k jeho nápravě. Aby projednání věci před soudem mělo tento účinek, je nutné předpokládat aktivní podíl a zapojení dítěte do tohoto procesu.

Toto hledisko však s přihlédnutím k obsahu spisového materiálu ve věci M. D. nebylo naplněno především proto, že ze čtyř proběhlých jednání před soudem prvního stupně se M. D. zúčastnil jen dvou, a to ve dnech 20. 7. a 4. 8. 2004. Při prvním z nich bylo jednání bez provádění dokazování odročeno a dne 20. 7. 2004 byl jako jediný důkaz proveden výslech dítěte, při němž uplatnil vlastní verzi, jak se činu jinak trestného dopustil. Přitom nelze z obsahu protokolu sepsaného o jednání posoudit, jak dalece toto jednání na dítě působilo nebo jaký dopad pro jeho další chování mohlo mít. Jednání dne 25. 6. 2004, na něž se bez omluvy nedostavil, ač byl řádně předvolán (z obsahu protokolu o jednání, na které se dostavila jeho matka, nelze důvod neomluvené nepřítomnosti zjistit), bylo odročeno. Jednání konaného dne 15. 10. 2004, kdy byli vyslechnuti svědci, strany uvedly své závěrečné návrhy a kdy bylo též vyhlášeno rozhodnutí (na písemném vyhotovení usnesení je v rozporu s protokolem o jednání uveden den 12. 11. 2004), se dítě ani jeho rodiče neúčastnili.

S ohledem na průběh celého řízení před soudem je zřejmé, že na dítě mohla mít největší výchovný a preventivní účinek ta jeho část, kde se jiné osoby vyjadřovaly k jeho kriminálnímu chování a v rámci závěrečných návrhů zhodnotily jak jeho osobu, tak i průběh činu, a kde bylo vyhlášeno rozhodnutí. M. D. však právě této části řízení před soudem nebyl přítomen. Závěru soudu, že k dosažení účelu zák. č. 218/2003 Sb. postačí projednání činu dítěte státním zástupcem nebo před soudem, proto nelze přisvědčit.

Zcela nedostačujícím je také to, že se odvolací soud pro své rozhodnutí spokojil toliko se zprávou Městského úřadu v Prostějově, která byla vydána již dne 22. 3. 2004, a nevyžádal si zprávu novou. Nejistil ani další skutečnosti, významné pro rozhodnutí o uložení či upuštění od navrhovaného (nebo jiného) opatření. Ponechal tak bez povšimnutí ty skutečnosti, které vedly Okresní soud v Prostějově ke stanovení dohledu nad výchovou všech nezletilých dětí D. Nevyžádal zprávu školy, kterou M. D. navštěvoval, aby ověřil okolnosti, za nichž se měl M. D. dopustit v roce 2000 deliktu krádeže odcizením školního pouzdra a v dubnu 2002 přestupku krádeže autochladičů, o nichž uvedená zpráva hovoří. Nezaměřil svou pozornost na ověření zjištění, že rodiče chování svých dětí omlouvají a zaujímají k nim ochranný postoj a příčinu nevhodného chování dětí vidí mimo rodinu. Neúplnost provedeného dokazování bez těchto zjištění vzbuzuje vážné pochybnosti o správnosti závěru o vhodnosti upuštění od uložení opatření, a to tím spíše, když nebyl akceptován opodstatněný požadavek státního zástupce vznesený již v řízení před soudem o zajištění pedagogicko-psychologického vyšetření nezletilého. Při existenci shora vyjádřených nesrovnalostí včetně nepříznivých signálů o dosavadním vývoji, chování a postojích nezletilého, bylo nutné provést komplexnější sondu do života nezletilého a rodiny, z níž pochází.

Nejvyšší soud s ohledem na všechna shledaná zjištění dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí, ale i rozhodnutí soudu prvního stupně, jsou založena na nedostatečných skutkových zjištěních, která by objasňovala správnost aplikace ustanovení § 93 odst. 7 zák. č. 218/2003 Sb. Závěr o upuštění od uložení opatření při absenci objasnění všech důležitých skutečností je tudíž nepřezkoumatelný.

Dovolací soud též považuje za potřebné zdůraznit, že se nelze ztotožnit se závěrem soudu druhého stupně, pokud vyjádřil právní názor, že nebylo možné přisvědčit alternativnímu návrhu státního zástupce, aby dítěti bylo uloženo opatření, a to dohled probačního úředníka s ohledem na zjištění, že Okresním soudem v Prostějově byl stanoven nad výchovou všech dětí v rodině D., tedy i nad výchovou M. D., dohled.

Ani tento závěr není podložen přesvědčivými a konkrétními důkazy. Odvolací soud si totiž před tím, než toto stanovisko vyslovil, nevyžádal předmětné rozhodnutí o stanovení dohledu, ale vycházel pouze ze zprávy Městského úřadu v Prostějově, odboru sociálních věcí a sociální prevence, na niž je výše poukázáno, z níž plyne, že tento dohled byl stanoven již v roce 1999, tedy před dlouhou dobou, přičemž není zřejmé, proč bylo takové rozhodnutí vydáno a s jakým výsledkem byl tento dohled realizován.

Významná je mimo těchto konkrétních důkazních nedostatků zejména otázka obecně právní, zda lze dítěti uložit dohled probačního úředníka podle § 93 odst. 1 písm. a) zák. č. 218/2003 Sb. za situace, když je nad ním stanoven dohled podle § 43 odst. 1 písm. b) zák. o rod.

Podle ustanovení § 43 odst. 1 písm. b) zák. o rod., vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může soud, neučinil-li tak orgán sociálně-právní ochrany dětí, stanovit na nezletilým dohled, který provádí za součinnosti školy, občanských sdružení v místě bydliště nebo na pracovišti. Podle § 93 odst. 1 písm. a) zák. č. 218/2003 Sb., dopustí-li se dítě mladší patnácti let činu jinak trestného, může soud pro mládež uložit, a to zpravidla na základě výsledků předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření, dohled probačního úředníka.

Již podle dikce těchto dvou právních institutů lze dovodit rozdílnosti, z nichž vyplývá, že se tyto „dohledy“ zcela nepřekrývají a každý z nich je ukládán za jiných podmínek. Podle zákona o rodině jde o dohled, který je vázán na zájem na řádné výchově dítěte, což je podstatně širší škála případů, při nichž jej lze uložit, než je tomu u dohledu probačního úředníka. K němu lze přistoupit podle zák. č. 218/2003 Sb. jen tehdy, dopustí-li se dítě mladší patnácti let činu jinak trestného, z čehož plyne, že je dohled probačního úředníka vázán výslovně na dítě, a to jen tehdy, bylo-li již shledáno, že se dopustilo činu jinak trestného. Právní úprava podle zákona o rodině je tedy volnější, a to co do omezení subjektu, na nějž se vztahuje, tak i co do okolností, za nichž jej lze uložit, obzvláště přihlédně-li se i k tomu, že ustanovení § 93 odst. 1 písm. a) zák. č. 218/2003 Sb. jeho uložení váže zpravidla i na výsledky předchozího pedagogicko-psychologického vyšetření. Toto úzké a přísné vymezení je totiž východiskem pro účinné zaměření dohledu probačního úředníka na tu oblast chování dítěte (a výhradně něho), která se pojí k příčinám a okolnostem, za nichž byl čin jinak trestný spáchán. Tak tomu není u dohledu podle zákona o rodině, neboť ten se obecně užije v případě, jestliže je dán zájem na řádné výchově dětí, většinou tehdy, když se napomenutí jako mírnější výchovné opatření míjí účinkem nebo jde o závažnější chování nezletilého nebo jeho rodičů. Z toho je patrné, že se uplatní i tam, kdy defektní okolnosti nebyly shledány na straně dítěte, ale někoho jiného, a nemusí se jednat jen o rodiče, ale i jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte (srov. rozh. č. 4/1981 Sb. rozh. civ.). Dalším odlišným hlediskem je skutečnost, že podle zákona o rodině lze při provádění dohledu soudem využít součinnost školy a společenských organizací v místě bydliště nebo na pracovišti, které o tuto součinnost požádá. Podle zákona o rodině dohled tedy nemusí soud vykonávat sám, a proto není v jedné konkrétní osobě koncentrována váha individuálního soustavného působení, při němž je zajištěna programovost a koncepčnost, tak jako je tomu u dohledu probačního úředníka. Jeho účelem je sledování a kontrola chování dítěte mladšího patnácti let zaměřená na zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti opakování trestné činnosti a odborné vedení a pomoc dítěti s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život. Jeho podstatou je konstruktivní metoda převýchovy a jiného pozitivního ovlivňování jeho chování, která je založená na účelné kombinaci prvků kontroly, pomoci a poradenství, které jsou zajišťovány pravidelným sledováním chování dítěte v jeho rodině i v sociálním prostředí, v němž žije, což jsou principy, na kterých dohled podle zákona o rodině založen není.

Na základě tohoto porovnání je zřejmé, že nejde o totožná, ale naopak v některých podmínkách se lišící opatření, mezi kterými jsou významné a důležité rozdíly umožňující, aby tyto dohledy byly ukládány i vedle sebe. Současný výkon obou těchto dohledů není proto zásadně vyloučen.

S ohledem na tyto zásady je proto i v této konkrétní projednávané věci poté, co budou dostatečně opatřeny všechny rozhodné důležité podklady, možné uložit i dohled probačního úředníka podle § 93 odst. 1 písm. a) zák. č. 218/2003 Sb.

Nejvyšší soud ze všech těchto důvodů po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 o. s. ř. shledal, že dovolání je důvodné, neboť je důvodná námitka, že soudy obou stupňů rozhodly o upuštění od uložení opatření bez toho, aniž by byly splněny podmínky podle § 93 odst. 7 zák. č. 218/2003 Sb. Rozhodnutí odvolacího soudu tudíž není správné. Tento důvod platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, jehož řízení je zatíženo stejnou vadou.

Nejvyšší soud proto zrušil ve smyslu § 243b odst. 3 o. s. ř. obě rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, v němž bude nutné doplnit dokazování v naznačených směrech, aby bylo možné na základě pečlivého posouzení všech skutečností, které vedly ke spáchání činu jinak trestného, s uvážením negativních či pozitivních vlivů spolupůsobících v rámci rozumového a sociálního vývoje dítěte a podle výsledků tohoto šetření uvážit s důrazem na účel zákona č. 218/2003 Sb., zda jsou splněny podmínky § 93 odst. 7 zák. č. 218/2003 Sb. pro upuštění od uložení opatření, a nebo bude vhodné některé z nich, nevyjímaje i uložení probačního dohledu podle § 93 odst. 1 písm. a) zák. č. 218/2003 Sb., uložit.